

С. П. КОЗИЙ-БРЕДЕЛЄВА, Т. Г. ГУТОР

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ КУРЦЯ ЕЛЕКТРОННИХ СИГАРЕТ ІЗ НІКОТИНОМ

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, м. Львів, Україна

Мета: охарактеризувати медико-соціальний портрет курця електронних сигарет із нікотинном серед молодого населення Львівської області.

Матеріали і методи. Проведено опитування, в якому взяли участь 817 респондентів молодого віку (від 18 до 45 років), які проживають у Львівській області. З-поміж них ми виокремили фокус-групу з 96 респондентів, які вказали, що використовують для куріння електронні сигарети з нікотинном (ЕСН).

Результати. Середній вік курця ЕСН, у якому він/вона вперше спробував/-ла тютюнові вироби, склав 16,00 (15,75; 18,00) років та не відрізнявся від середнього віку курців інших тютюнових виробів, зокрема звичайних сигарет та тютюнових виробів для електронного нагрівання. Майже половина опитуваних ((47,92±5,10) %) споживачів вказала, що ЕСН курить регулярно. Найбільший відсоток ((37,50±4,94) %) анкетованих користувачів ЕСН припадає на курців, що навчаються. З'ясовано, що (66,67±4,81) % респондентів приховує споживання ЕСН від членів своєї сім'ї. Половина споживачів ЕСН повідомляє, що їх батьки курять, а також близько половини анкетованих курців даної фокус-групи мають більше 10 знайомих і близьких, що використовують новітні пристрої для споживання тютюну.

Серед найпопулярніших причин, чому споживачі використовують новітні пристрої для споживання тютюну, найбільший відсоток опитуваних курців ЕСН вказує на емоційну складову (поганий настрій, відчуття тривоги, депресія тощо) як на чинник, що спонукає їх до застосування ЕСН. Також в умовах війни в Україні (50,00±5,10) % опитуваних курців ЕСН вказують, що з повномасштабним вторгненням росії зросла частота вживання ними тютюнових виробів.

Попри доволі сумні тенденції у світі та в Україні, більшість користувачів ЕСН стверджує, що не має жодних хронічних захворювань. Це може свідчити про відтягування візиту до лікаря та звичайне ігнорування проблеми до крайнього її загострення. Також це може бути пов'язане з тим, що курять власне молоді люди, які ще не мають хронічних захворювань, та які з роками вживання тютюнових виробів набудуть їх.

Висновок. Отримана інформація буде використана при опрацюванні персоналізованої моделі попередження новітніх методів споживання тютюнових виробів серед населення молодого віку в Львівській області.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: тютюнокуріння; електронні сигарети з нікотинном; профілактика.

Поширеність тютюнокуріння є глобальною проблемою людства. Незважаючи на численні попередження та високий рівень поінформованості населення, згубна звичка куріння користується популярністю особливо серед молоді [1] та, завдаючи шкоди майже всім органам, на жаль, часто призводить до невиліковних захворювань, інвалідності та смерті [7]. Куріння викликає рак, серцево-судинні захворювання, інсульт, діабет, захворювання органів дихання: хронічне обструктивне захворювання легень, яке включає емфізему легень і хронічний бронхіт. Куріння також підвищує ризик розвитку туберкульозу, захворювань імунної системи, включаючи ревматоїдний артрит. Незважаючи на те, що тютюнова промисловість є одним із найбільш значущих і успішних економічних підприємств, споживання тютюну пов'язане з більшою кількістю смертей, ніж будь-який інший продукт [3].

За даними ВООЗ, щорічно у світі помирає понад 7 млн активних курців і 1,2 млн некурців, які піддаються впливу пасивного куріння, понад

8 млн осіб помирає через хвороби, які спричинені цією залежністю, у тому числі 85 тис. осіб в Україні. Наприклад, у Сполучених Штатах Америки 14 % дорослих курять сигарети, що становить 30–40 млн людей і є причиною майже 500 000 передчасних смертей щороку. Вплив пасивного куріння щороку спричиняє приблизно 41 000 смертей серед некурців дорослих і 400 смертей немовлят у США [6]. Пасивне куріння також викликає інсульт, рак легень та ішемічну хворобу серця у дорослих. Діти, які піддаються пасивному курінню, мають підвищений ризик розвитку синдрому раптової дитячої смерті, гострих респіраторних інфекцій, захворювань середнього вуха, більш тяжкої астми, респіраторних симптомів і уповільненого росту легень.

У Звіті ВООЗ про глобальну тютюнову епідемію 2021 р. [9] наведено інформацію про поширеність нових форм споживання тютюну. З огляду на пропаганду безпечності таких форм куріння число курців даного виду споживання тютюну продовжує зростати, також шляхом залучення

молоді. У 2019 р. понад 10 млн дорослих у США повідомили про використання електронних сигарет (приблизно одна третина від числа дорослих курців) [4, 5].

За інформацією, наданою ВООЗ, Україна посідає одну з передових позицій серед європейських країн за частотою куріння з-поміж дорослого населення [8]. Відносно недавно на ринку України з'явилися новітні тютюнові вироби, серед яких електронні сигарети з ніотином (ЕСН)/вейпи. Відповідно до чинного законодавства, новітній тютюновий виріб – це тютюновий виріб, що не належить до жодної з таких категорій, як сигарети, тютюн для самокрутки, тютюн для люльки, тютюн для кальяну, сигари, сигарили, жувальний тютюн, нюхальний тютюн, тютюн для перорального вживання, та введений в обіг після 19 травня 2014 р. [2].

Проте на сьогодні є небагато досліджень щодо вивчення уподобань різних груп споживачів, у тому числі молоді, також серед курців щодо поінформованості про інгредієнти та пасивне куріння, опитувань щодо мотивації вживати ті чи інші новітні тютюнові вироби після введення їх в обіг на ринку України.

Мета роботи: охарактеризувати медико-соціальний портрет курця електронних сигарет із ніотином серед молодого населення Львівської області.

Матеріали і методи. У ході дослідження було опитано 817 осіб віком молодого віку (від 18 до 45 років), які проживають у Львівській області. Вибірка є репрезентативною щодо молодого населення Львівської області ($p < 0,05$). Було проведено одномоментне, анонімне опитування в термін з 1 березня по 30 травня 2023 р.

Отримані первинні дані були систематизовані в електронну базу даних. При аналізі середніх величин для визначення нормальності розподілу використовували критерій Шапіро – Уїлка. У випадку гаусівського розподілу результати наводились як $M \pm SD$ (середнє арифметичне та його стандартне відхилення); у випадку негаусівського розподілу результати наводились у вигляді Me (25 %; 75 %), де Me – медіана, 25 % – перший квартиль, 75 % – третій квартиль.

Результати аналізу відносних величин наводились у вигляді інтенсивних показників та їх похибок, які розраховувались за методом Вальда ($P \pm p$). Достовірність різниці між відносними величинами встановлювали за допомогою методу ксі-квадрат. Різниця вибірок вважалася достовірною при $p < 0,05$.

Всі статистичні обрахунки проводились із використанням програмного забезпечення RStudio v. 1.2.5042.

Результати дослідження та їх обговорення. В опитуванні взяли участь 817 респондентів молодого віку (від 18 до 45 років), які проживають у Львівській області. З-поміж них ми виокремили фокус-групу з 96 респондентів, які вказали, що використовують для куріння електронні сигарети з ніотином (ЕСН) (вейпи). Майже поло-

вина опитуваних ((47,92±5,10) %) зазначила, що курить регулярно; трохи менше – (43,75±5,06) % вказали, що курять ЕСН час від часу, натомість (8,33±2,82) % з них намагаються кинути курити. Середній вік курця ЕСН, в якому він/вона вперше спробував/-ла тютюнові вироби, склав 16,00 (15,75; 18,00) років та не відрізнявся від середнього віку курців інших тютюнових виробів (звичайних сигарет, ТВЕНів тощо). Середній час, протягом якого курець споживає ЕСН, склав 2,50 (1,63; 3,75) року, що, можливо, пов'язано з відносно недавньою появою новітніх способів куріння на ринку України.

Щодо зайнятості опитуваних користувачів ЕСН, то встановлено, що найбільший відсоток опитуваних припадає на здобувачів освіти – (37,50±4,94) % курців вказали, що навчаються. Дещо менший відсоток респондентів – (29,17±4,64) % вказали, що працюють на постійній основі. Одна четверта опитуваних – (25,00±4,42) % зазначили, що працюють і навчаються. Менше десятої частини опитуваних, а саме (8,33±2,82) % курців ЕСН зазначили, що працюють періодично. Загалом, із даної фокус-групи (4,17±2,04) % вказали, що їх діяльність пов'язана з повномасштабним торгненням росії.

Стосовно прибутку анкетованих з'ясовано, що (41,67±5,03) % курців ЕСН оцінили свій дохід як «низький». Незначно менше ((37,50±4,94) %) респондентів вважають свій дохід «середнім», натомість (16,67±3,80) % опитуваних вважають свій дохід «вище середнього» і лише (4,17±2,04) % оцінили свій дохід як «високий».

Також опитування включало вивчення умов проживання курців сучасних джерел нікотину, а саме вид помешкання. Відповідно до отриманих даних, найбільша частка курців ЕСН ((41,67±5,03) %) зазначила, що мешкає у квартирі (табл. 1). Трохи менше респондентів ((37,50±4,94) %) мешкають у приватному будинку, а (20,83±4,14) % опитуваних винаймають квартиру. Власне для даної фокус-групи є найвищою ($p < 0,05$) частка осіб, які мешкають у приватному будинку, порівняно з курцями інших тютюнових виробів чи особами, які взагалі не курять.

Встановлено, що представники даної фокус-групи проживають у помешканні в середньому з 3,0 (2,0; 4,0) особами включно з анкетованим.

Найбільше респондентів ((62,50±4,94) %) вказали, що перебувають у стосунках. Майже наполовину менше, а саме (33,33±4,81) % є неодруженими, а (4,17±2,04) % – одружені. (4,17±2,04) % вказали, що у них є діти, які мимоволі можуть стати пасивними курцями та постійно мають перед очима негативний приклад курця.

Також цікавим є те, що найбільший відсоток опитуваних ((66,67±4,81) %) респондентів приховує споживання ЕСН від сім'ї (рис. 1). Це наштовхує на думку, що серед курців ЕСН переважають саме студенти, які приховують згубну звичку від батьків. Цілі тут можуть бути різні: або, щоб не засмучувати своїх батьків, або, що ймовірніше,

Таблиця 1. Результати опитування курців класичних сигарет, ЕСН, курців ТВЕНів та осіб, що не споживають нікотин, щодо виду помешкання (%)

Вид помешкання	Групи анкетованих			
	не споживають тютюнових виробів	курці класичних сигарет	курці ЕСН	курці ТВЕНів
Гуртожиток	8,60±1,21	5,26±1,48	0,00±0,00	3,23±1,83
Орендована квартира	12,71±1,44	13,16±2,24	20,83±4,14	25,81±4,54
Приватний будинок	17,01±1,62	23,68±2,82	37,50±4,94	19,35±4,10
Квартира	61,68±2,10	57,89±3,27	41,67±5,03	51,61±5,18

просто боятися, що будуть покарані за погану звичку, в тому числі позбавлені матеріальної батьківської підтримки. З появою нових джерел нікотину, що практично не мають запаху тютюнового диму, студенту, а особливо, якщо він/вона проживає окремо від батьків (в іншому місті або у квартирі), стає все легше приховати куріння від батьків. При цьому витрачаючи їх кошти, а згодом і свої, тоді коли куріння викликає залежність і відмовитися від нього стає вкрай важко.

Відповідно до отриманих даних, наполовину менше ((33,33±4,81) %) курців ЕСН не вважають за потрібне приховувати свою згубну звичку. Найменший відсоток опитованих споживачів ЕСН ((16,67±3,80) %) приховують куріння від колег.

Нас цікавило, яким чином можна вплинути на думку/світогляд курців. Для цього ми проаналізували їхню довіру до різних джерел інформації. Найбільше опитованих курців ЕСН ((70,83±4,64) %) вважають, що реклама буває корисною. Такої ж думки (70,97±4,71) % споживачів ТВЕНів, (55,26±3,29) % курців класичних сигарет та (59,63±2,12) % некурців. Значно менше курців

ЕСН ((16,67±3,80) %) вказують, що реклама лише дратує, водночас це найменший показник серед чотирьох анкетованих груп. Менше половини опитованих ((8,33±2,82) %) не довіряють рекламі. У чотирьох групах найбільший відсоток тих, хто не довіряє рекламі, (21,31±1,17) % некурців, менше число (15,79±2,41) % серед курців класичних сигарет. Лише (4,17±2,04) % курців ЕСН завжди дослухаються до рекомендацій, проте цей показник найвищий серед усіх чотирьох груп.

Досліджуючи джерела інформації, які впливають на споживачів, було встановлено, що респонденти даної фокус-групи найбільше довіряють Telegram – 70,00 % (40,00; 80,00), проте різниця, порівняно з курцями інших тютюнових виробів чи особами, які взагалі не курять, не була достовірною ($p > 0,05$). На Instagram, інтерв'ю з експертами та на інші інтернет-ресурси припадає по 40,00 % (20,00; 60,00) довіри споживачів, на Facebook та на розповіді знайомих – по 40,00 % (20,00; 60,00), ще менше споживачі довіряють Тік-току та коротким рекламним повідомленням, на них припадає по 20,00 % (0,00; 20,00), на радіо та новини теле-

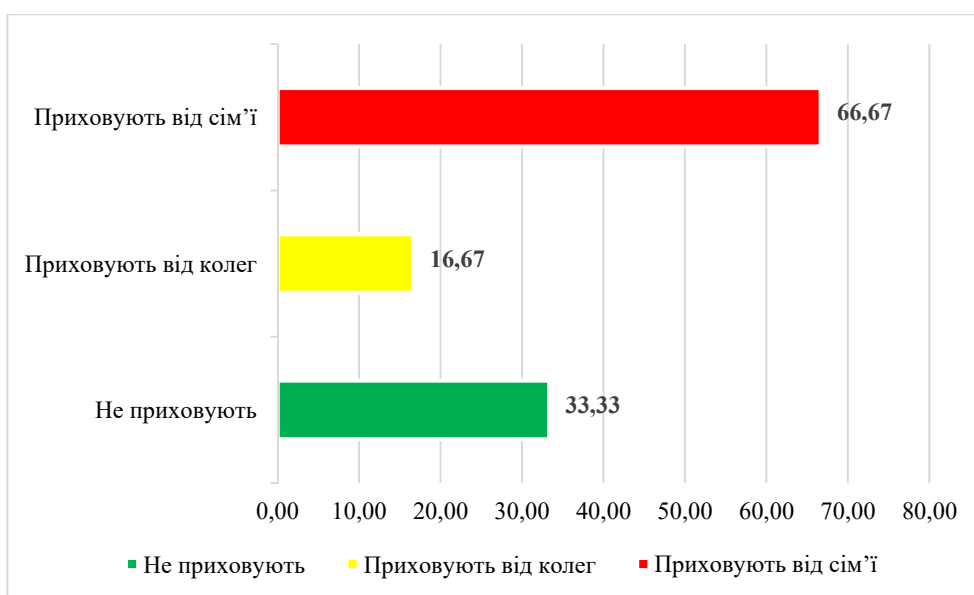

Рис. 1. Результати опитування курців ЕСН щодо приховування (%) куріння від оточуючих.

бачення – по 20,00 % (0,00; 40,00), на розповіді вчителів, викладачів – 20,00 % (0,00; 45,00).

Ми завжди враховуємо досвід батьків, доволі часто свідомо/підсвідомо копіюємо певні стереотипи поведінки, які спостерігали у власній сім'ї: остерегаємося того, що вважалося небезпечним, і часто нехтуємо застереженнями, якщо певні звички мали місце в сім'ї. Тож не дивно, що (50,00±5,10) % опитуваних вказують, що їх батьки курять, адже дитині/молодій людині своєчасно не донесли інформацію про колосальну шкоду від куріння, навіть більше, власним прикладом демонстрували негативний приклад курця. На користь даної гіпотези маємо дані, що практично половина опитуваних, які не практикують куріння в жодній формі, а саме (46,73±2,16) % вказують про відсутність курців у сім'ї/родині, на противагу (33,33±4,81) % споживачів ЕСН стверджують, що в родині (сім'ї) ніхто не курить ($p < 0,05$). Про вплив оточення на розвиток згубної звички свідчать такі дані: у (20,83±4,14) % опитуваних курців ЕСН курить дядько/тітка, у (16,67±3,80) % – дідусь, у (12,50±3,38) % курить брат/сестра або чоловік/жінка/хлопець.

Оточення має значний вплив на популяризацію новітніх джерел одержання нікотину. Так, (41,67±5,03) % опитуваних курців ЕСН зазначають, що мають більше 10 знайомих і близьких, що використовують новітні пристрої для споживання тютюну, у той час як лише (14,95±1,54) % серед некурців мають більше 10 таких знайомих ($p < 0,05$). Для порівняння, (28,95±3,00) % курців класичних сигарет мають більше 10 знайомих і близьких, що використовують новітні пристрої для споживання тютюну. (33,33±4,81) % серед споживачів ЕСН мають 5–10 осіб в оточенні, що використовують новітні пристрої для споживання тютюну, а (25,00±4,42) % респондентів даної фокус-групи мають лише кілька таких знайомих.

Прихильники новітніх пристроїв для споживання тютюну просувають гіпотезу про використання ЕСН та ТВЕНів як своєрідну безпечну заміну куріння тютюну звичних сигарет, навіть як метод лікування для курців, які інакше не можуть або не хочуть кинути курити. Проте, відповідно до одержаних даних, (66,67±4,81) % курців ЕСН також споживають електронні сигарети з ароматизатором, (45,83±5,09) % опитуваних курять кальян, а (41,67±5,03) % респондентів цієї групи курять звичайні сигарети. (29,17±4,64) % споживають системи нагрівання тютюну (IQOS, GLO). Підсумовуючи, відповідно до результатів анкетування, курці ЕСН використовують у середньому 3,0 (2,0; 3,0) тютюнові вироби. Для порівняння, курці класичних сигарет використовують у середньому 2,0 (1,0; 3,0) тютюнові вироби ($p < 0,05$).

Більшість ((79,17±4,14) %) курців ЕСН купує відповідний тютюновий виріб у спеціалізованих магазинах, майже наполовину менше опитуваних ((37,50±4,94) %) купують ЕСН у супермаркетах. Значно менше респондентів, а саме (8,33±2,82) % віддають перевагу інтернет-магазинам та полицям самообслуговування.

Важливим було дослідити і зрозуміти чинники, умови та мотивації, які спонукають до вживання нікотину у новітніх джерелах його одержання. Найбільший відсоток курців ЕСН (79,17±4,14) % та (71,05±3,00) % курців традиційних сигарет вважає, що тютюнові вироби сприяють зняттю стресу та покращують їх настрій. Половина опитаних курців ЕСН ((50,00±5,10) %) зазначає, що курінню сприяє компанія друзів, колег, що збігається з відсотком курців сигарет, де (52,63±3,31) % курців, які теж зазначають вплив компанії друзів, колег як фактор, що спонукає до споживання тютюну. Трохи менше половини курців ЕСН ((45,83±5,09) %) та незначно більше половини ((57,89±3,27) %) серед курців сигарет курять за звичкою. Це потрібно враховувати при наданні професійної допомоги тим, хто прагне кинути курити. Третя частина анкетованих ((29,17±4,64) %) зазначає, що курить з нудьги. Водночас (25,00±4,42) % респондентів визнають залежність від тютюну, а (4,17±2,04) % опитуваних курців ЕСН вважають, що споживання тютюнових виробів – це легкий спосіб не набирати вагу.

Стрес, вживання алкогольних напоїв, кави, відпочинок у компанії – це здавна відомі фактори, що сприяють курінню та заважають кинути згубну звичку. Найбільший відсоток опитуваних ((79,17±4,14) %) курців ЕСН вказує на емоційну складову (поганий настрій, відчуття тривоги, депресія тощо) як на чинник, що спонукає їх до застосування ЕСН, що співмірно з відсотком курців класичних сигарет по зазначеному чиннику – (78,95±2,70) %. (66,67±4,81) % курців ЕСН та (52,63±3,31) % курців сигарет визнають, що поєднують вживання алкоголю та куріння. Також близько половини опитуваних ((45,83±5,09) %) курців ЕСН відзначають, що п'ють алкоголь лише на святкуваннях, (20,83±4,14) % вживають алкоголь кілька разів на тиждень та (20,83±4,14) % – раз на тиждень, менше десятої частини респондентів, лише (8,33±2,82) % курців ЕСН не вживають алкоголь та (4,17±2,04) % вживають алкоголь кілька разів на рік. Для порівняння, (14,95±1,54) % некурців не вживають алкоголь, (14,95±1,54) % некурців вживають алкоголь раз на тиждень, ще (14,95±1,54) % осіб даної групи вживають кілька разів на тиждень, а (14,95±1,54) % – кілька разів на рік. Лише (2,06±0,61) % некурців вживають алкоголь щодня, а найбільша частка, більше третини анкетованих ((38,32±2,10) %) у цій групі вживають алкоголь лише на святкуваннях.

Відповідно до даних анкетування, курці ЕСН називають у середньому 2,0 (2,0; 3,0) причини, що спонукають їх споживати тютюнові вироби. Половина опитуваних ((50,00±5,10) %) курців ЕСН та близько половини курців звичайних сигарет ((55,26±3,29) %) зазначають, що найчастіше курять з огляду на соціальний момент (об'єднання навколо себе людей). (25,00±4,42) % курців ЕСН найчастіше курять під час пиття кави та під час перерви на роботі. Найменший відсоток кур-

ців цієї групи ((4,17±2,04) %) найчастіше курить під час найбільшого зосередження.

Стрес часто фігурує у мотиваціях курців як причина, чому вони курять і чому вони не можуть кинути курити. З початком війни громадяни України перебувають у постійному стресі, навіть у глибокому тилу, оскільки країна-терорист цілеспрямовано руйнує житлові будинки та нищить мирне населення. Не дивно, що (50,00±5,10) % опитуваних курців ЕСН вказують, що з повномасштабним вторгненням росії зросла частота вживання тютюнових виробів. Для порівняння, (55,26±3,29) % курців класичних сигарет також вважають, що частота застосування ними сигарет зросла.

Вплив на здоров'я будь-якого тютюнового виробу однозначно негативний. На нашу думку, на жаль, інформація про шкоду не завжди донесена до споживача, натомість оманлива ідея «безпеки» сучасних нових методів споживання нікотину, розроблена вмілими маркетинговими фахівцями з реклами та тютюновими компаніями, не може змінити реальності: нікотин, тютюн у будь-якій формі застосування супроводжується захворюваннями і негайними чи віддаленими наслідками не тільки для курця, але і для його оточення через пасивне куріння, і що найгірше, серед пасивних курців можуть бути діти, батьки/рідні тих, що курять. Попри відомі медицині і підтверджені випадки раку легень, гострого фібринозного пневмоніту або гострого дифузного альвеолярного пошкодження, випадки пошкодження легень, пов'язаного з використанням електронних сигарет, відповідно до результатів опитування, (70,83±4,64) % курців ЕСН стверджують, що нечасто хворіють на захворювання органів дихання/ГРВІ, що є достовірніше, ніж у групі курців звичайних сигарет ((55,26±3,29) %; $p < 0,05$), та не відрізняється від некурців ((65,98±2,05) %).

Практично третина опитуваних ((29,17±4,64) % курців ЕСН страждає від порушень сну ($p > 0,05$ порівняно з некурцями), (12,50±3,38) % мають хронічні захворювання травної системи ($p < 0,05$ порівняно з некурцями, де даний показник становив (4,30±0,88) %), лише (4,17±2,04) % вказали,

що страждають від хронічних захворювань органів дихання ($p > 0,05$ порівняно з некурцями).

Тривожно, що найбільший відсоток опитуваних ((75,00±4,42) %) курців ЕСН відвідує лікаря лише у разі потреби, а четверта частина респондентів ((25,00±4,42) %) курців ЕСН регулярно обстежується.

Висновки

Відповідно до одержаних даних, було сформовано медико-соціальний портрет курця ЕСН. Середній вік курця ЕСН, в якому він/вона вперше спробував/-ла тютюнові вироби, склав 16,00 (15,75; 18,00) років та не відрізнявся від середнього віку курців інших тютюнових виробів (звичайних сигарет, ТВЕНів тощо). Майже половина опитуваних ((47,92±5,10) %) споживачів вказала, що ЕСН курить регулярно. Найбільший відсоток анкетованих користувачів ЕСН припадає на курців, що навчаються ((37,50±4,94) %). Найбільша частка курців ЕСН ((41,67±5,03) %) зазначила, що мешкає у квартирі, трохи менше респондентів ((37,50±4,94) %) мешкають у приватному будинку. Також більшість курців ЕСН оцінила свій дохід як «низький». Важливо, що (66,67±4,81) % респондентів приховують споживання ЕСН від сім'ї.

Курці ЕСН з-поміж джерел інформації найбільше довіряють Telegram-каналам. Беззаперечним є вплив оточення на світогляд курця, оскільки половина з них вказує на те, що курять їх батьки; та близько половини мають більше 10 знайомих і близьких, що використовують новітні пристрої для споживання тютюну. Також курці ЕСН використовують у середньому 3,0 (2,0; 3,0) тютюнові вироби. Найбільший відсоток опитуваних курців ЕСН вказує на емоційну складову (погані настрій, відчуття тривоги, депресія тощо) як на чинник, що спонукає їх до застосування ЕСН.

Отримана інформація буде використана при опрацюванні персоналізованої моделі попередження новітніх методів споживання тютюнових виробів серед населення молодого віку в Львівській області.

Перспективи подальших досліджень. Розробка персоналізованої моделі попередження новітніх методів споживання тютюнових виробів серед населення молодого віку в Львівській області.

Список літератури

1. Гутор Т. Г. Поширеність вживання тютюнових виробів серед молодого населення Львівської області / Т. Г. Гутор, С. П. Козій-Бределева // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2020. – № 4 (86). – С. 13–18.
2. Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення : Закон України від 22.09.2005 р. № 2899-IV. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text>.
3. Chaloupka F. J. The economics of smoking / F. J. Chaloupka, K. E. Warner // Handbook of Health Economics / A. J. Culyer, J. P. Newhouse. – Edition 1. – 2000. – Vol. 1. – P. 1539–1627. DOI 10.1016/S1574-0064(00)80042-6.
4. E-Cigarette Toxicology / T. Gordon, E. Karey, M. E. Rebuli [et al.] // Annual review of pharmacology and toxicology. – 2022. – Vol. 62. – P. 301–322. DOI 10.1146/annurev-pharmtox-042921-084202.
5. Fried N. D. Heat-not-burn tobacco products: an emerging threat to cardiovascular health / N. D. Fried, J. D. Gardner // American journal of physiology. Heart and circulatory physiology. – 2020. – Vol. 319 (6). – P. H1234–H1239. DOI 10.1152/ajpheart.00708.2020.

6. *Health Effects*. Website of Centers for Disease Control and Prevention. – Access mode : https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/index.htm.
7. Hulchiy O. Evidence-based approaches to communication of non-communicable diseases risks in Ukraine: identification of channel / O. Hulchiy, G. Slabkiy, K. Balashov // *Ukraine. Nation's Health*. – 2020. – Vol. 2 (3). – P. 6–12. DOI 10.24144/2077-6594.3.2.2020.213700.
8. *Tobacco*. Website of World Health Organization. – Access mode : <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>.
9. WHO report on the global tobacco epidemic 2021: addressing new and emerging products. – Geneva : World Health Organization, 2021. – 210 p.

References

1. Gutor, T.H., & Kozij-Bredelyeva, S.P. (2020). Poshyrenist vzhivannya tyutyunovykh vyrobiv sered molodoho naseleння Lvivskoyi oblasti [Prevalence of tobacco product use among the young population in Lviv region]. *Visnyk sotsialnoyi hihiyeny ta orhanizatsiyi okhorony zdorovya Ukrayiny – Bulletin of Social Hygiene and Health Protection Organization of Ukraine*, 4(86), 13-18. DOI <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2020.4.11904> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrayiny Pro zakhody shchodo poperedzhennya ta zmenshennya vzhivannya tyutyunovykh vyrobiv i yikh shkidlyvoho vplyvu na zdorovya naseleńnya vid 22.09.2005 r. № 2899-IV [Law of Ukraine On measures to prevent and reduce the use of tobacco products and their harmful effects on public health dated September 22, 2005 No. 2899-IV]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2899-15#Text> [in Ukrainian].
3. Chaloupka, F.J. & Warner, K.E. (2000). The economics of smoking. *Handbook of Health Economics*. A.J. Culyer & J.P. Newhouse (Ed.). *Handbook of Health Economics*. (Edition 1). (Vol. 1). DOI [https://doi.org/10.1016/S1574-0064\(00\)80042-6](https://doi.org/10.1016/S1574-0064(00)80042-6).
4. Gordon, T., Karey, E., Rebuli, M.E., Escobar, Y.H., Jaspers, I., & Chen, L.C. (2022). E-Cigarette Toxicology. *Annual review of pharmacology and toxicology*, 62, 301-322. DOI <https://doi.org/10.1146/annurev-pharmtox-042921-084202>.
5. Fried, N.D., & Gardner, J.D. (2020). Heat-not-burn tobacco products: an emerging threat to cardiovascular health. *American journal of physiology. Heart and circulatory physiology*, 319(6), H1234-H1239. DOI <https://doi.org/10.1152/ajpheart.00708.2020>.
6. Health Effects. Website of Centers for Disease Control and Prevention. Retrieved from: https://www.cdc.gov/tobacco/basic_information/health_effects/index.htm.
7. Hulchiy, O., Slabkiy, G., & Balashov, K. (2020). Evidence-based approaches to communication of non-communicable diseases risks in Ukraine: identification of channel. *Ukraine. Nation's Health*, 2(3), 6-12. DOI <https://doi.org/10.24144/2077-6594.3.2.2020.213700>.
8. Tobacco. Website of World Health Organization. Retrieved from: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/tobacco>.
9. WHO report on the global tobacco epidemic 2021: addressing new and emerging products. Geneva: World Health Organization.

MEDICO-SOCIAL PORTRAIT OF A SMOKER OF ELECTRONIC CIGARETTES WITH NICOTINE

S. P. Kozii-Bredeliava, T. G. Gutor

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

Purpose: to describe the medico-social portrait of smokers of electronic cigarettes with nicotine among the young population of the Lviv region.

Materials and Methods. We have conducted a survey, in which 817 young respondents (from 18 to 45 years of age) who live in the Lviv region took part. From among them, we singled out a focus group of 96 respondents who indicated that they use electronic cigarettes with nicotine (ECN) for smoking.

Results. The average age of an ECN smoker when he/she first tried tobacco products amounted to 16.00 (15.75; 18.00) years of age and did not differ from the average age of smokers of other tobacco products, in particular, regular cigarettes and tobacco products for electronic heating. Almost half of the respondents ((47.92±5.10) %) indicated that they smoke ECN regularly. The largest percentage ((37.50±4.94) %) of the surveyed ECN users are smokers who are studying. It was found that (66.67±4.81) % of the respondents hide the consumption of ECN from their family members. Half of ECN users report that their parents smoke, and about a half of the surveyed smokers in this focus group have more than 10 acquaintances and relatives who use the latest devices for tobacco consumption.

Among the most popular reasons why consumers use the latest devices for tobacco consumption, the largest percentage of the surveyed ECN smokers point to the emotional component (bad mood, feelings of anxiety, depression, etc.) as a factor that prompts them to use ECN. Also, in the conditions of the war in Ukraine, (50.00±5.10) % of the surveyed ECN smokers indicate that with the Russian full-scale invasion, the frequency of their use of tobacco products has increased.

Despite the rather sad trends in the world and in Ukraine, the majority of ECN users claim that they do not have any chronic diseases. This may indicate delaying the visit to the doctor and the usual ignoring of the problem until its extreme aggravation. It may also be related to the fact that young people smoke, who do not yet have chronic diseases and will acquire them over the years of using tobacco products.

Conclusion. The information obtained will be used in the development of a personalized model of prevention of the latest methods of tobacco consumption among young people in the Lviv region.

KEY WORDS: **tobacco smoking; electronic cigarettes with nicotine; prevention.**

Рукопис надійшов до редакції 08.06.2023.

Відомості про авторів:

Козій-Бределева Світлана Павлівна – старша викладачка кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького; тел.: +38(067) 679-56-12.

Гутор Тарас Григорович – завідувач кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, кандидат медичних наук, доцент; тел.: +38(067) 370-27-81.